

Fórum k ukončení české verze časopisu *Mezinárodní vztahy*

Tímto, čtvrtým číslem ročníku 2022 končí po padesáti sedmi letech česká (a tím i slovenská) edice *Mezinárodních vztahů* (dále MV). Od následujícího ročníku bude časopis vycházet pouze v angličtině. Časopis prošel v posledních třech dekádách turbulentním vývojem, daným proměnou a vývojem disciplíny stejně jako měnícími se nároky na publikační praxi, který bychom v rámci tohoto fóra rádi reflektovali. Oslovili jsme proto jeho všechny bývalé šéfredaktory z posledních dvaceti let časopisu, zástupce a zástupkyně šéfredaktora nebo dlouholeté členy redakční rady a požádali je o zamyšlení se nad vývojem české edice časopisu a nad významem jejího ukončení. Jsme upřímně potěšeni, že většina z oslovených se naše pozvání rozhodla přijmout. Redakce ani editor fóra do jejich textů nezasahovali nad rámec obecných doporučení a jazykové kontroly. Příspěvky tak přirozeně poskytují názory autorů, ne stanovisko redakce, a jako takové mají sloužit k reflexi tématu z různých pozic daných jejich osobní zkušeností stejně jako profesní a intelektuální trajektorií.

Jsme velmi rádi, že se jednotlivé příspěvky nejen zamýšlejí nad koncem české edice MV, ale otvírají i hlubší témata vědecké disciplíny mezinárodních vztahů a její publikační praxe. Texty se dotýkají významu menších, lokálních časopisů pro disciplínu mezinárodních vztahů a role, kterou tyto časopisy mohou (či by měly) hrát. V tomto ohledu tak diskutují celou řadu funkcí, jež MV plnily v minulých dekádách od nástroje seznamování se se světovou diskusí o mezinárodní politice, přes publikační „laboratoř“ pro začínající vědce až k výukovému materiálu. Jako redakce pevně doufáme, že alespoň některé z nich si udrží i v budoucnu jako anglicky psaný *Czech Journal of International Relations*.

Na abstraktnější úrovni se pak fórum věnuje roli jazyka vědecké publikace, jeho vztahu k výzkumu, státním politikám a společnosti. Jak si ale několik příspěvků také všimá, s osudem časopisů publikovaných v národních jazycích se pojí i vztah národních disciplín k mezinárodnímu vědeckému poli a různé strategie, jež mohou vědci působící na (semi) periferii globální disciplíny utvářené národní politikou výzkumu volit.

Jinými slovy, fórum se tak pokouší alespoň částečně odpovědět na otázku, co česká disciplína mezinárodních vztahů ztrácí s koncem dalšího časopisu publikovaného v češtině, a co naopak může získat z přechodu na jeho plně anglickou verzi.

Fórum otevírá shrnující studie dlouholetého předsedy redakční rady časopisu Jana Karlase, která na základě podrobné obsahové analýzy ukazuje, kdo publikoval v uplynulých dekáдах v MV a jaká byla hlavní témata publikovaných příspěvků. Všimá si vysokého podílu doktorských studentů mezi autory a autorkami, proměny důrazu na práci s teoriemi a koncepty v minulých dvou dekáдах nebo dominanci bezpečnostních, evropských a areálových témat mezi publikovanými texty.

Druhým příspěvkem do fóra přispěla bývalá zástupkyně šéfredaktora Martina Varkočková. Její text se zaměřuje na různé funkce, jež vědecké časopisy plní v akademické sféře. Mimo jiných vyzdvihuje především vzdělávací roli, která českým článkům publikovaným v MV umožňovala stát se učebním materiálem v řadě především bakalářských programů. Zejména mladším studentům české texty otevíraly nejen cestu k novým pojmům a teoriím, ale také k seznámení se se způsoby odborného psaní.

Petr Drulák, bývalý šéfredaktor časopisu, se ve svém příspěvku vyrovnává s internacionalizací českého oboru mezinárodní vztahy (reprezentovaným v podobě časopisu MV). Argumentuje, že internacionalizace nebyla úspěšně zvládnutá. Přechodem do angličtiny se podle Druláka časopis sice stává mezinárodním, ale i tak zůstává na okraji mezinárodní disciplíny mimo její relevantní centra produkce vědění, a to za cenu ztráty schopnosti formovat specificky české myšlení o oboru.

Ve čtvrtém textu fóra se další bývalý šéfredaktor Ondřej Císař zamýšlí nad vztahem akademické produkce vědění a společnosti. Varuje před ztrátou schopnosti akademiků mluvit jazykem, kterému je společnost schopna (a ochotna) porozumět. Císař se domnívá, že ukončením publikování časopisu v jeho české podobě ztrácí český obor mezinárodních vztahů jeden z kanálů, jímž mohl komunikovat s širší veřejností a zapojit ji do tvorby svého poznání, a jímž zároveň mohl nastavovat kritické zrcadlo státní správě.

Text Ondřeje Ditrycha, bývalého zástupce šéfredaktora časopisu, nabízí jiný pohled jak na mezinárodní disciplínu mezinárodních vztahů, tak i na pozici českého akademického výzkumu v jeho mezinárodním i národním kontextu. Ditrych upozorňuje na to, že současná věda je univerzálním projektem. Časopisy musí být zapojeny do světových diskusí a mluvit mezinárodně srozumitelným jazykem, pokud chtějí produkovat relevantní vědění. Konec české edice MV je tak v jeho textu přirozeným jevem provázejícím propojení českého akademického pole se světovým výzkumem.

Závěrečné slovo patří Vítu Benešovi, jehož jméno bylo s časopisem spojeno po více než dekádu a jenž pro mnohé z nás, jak připomínají i mnohé příspěvky ve fóru, definoval roli šéfredaktora (nejen) MV. Beneš se zde zamýšlí nad rolí, kterou časopis plnil v rámci českého vědeckého pole, a připomíná nejen jeho edukativní funkci, ale také jeho přínos pro vytváření české disciplíny mezinárodních vztahů. V nadsázce tak můžeme jeho text shrnout tím, že publikování v MV a překonání šéfredaktorových kritických poznámek ve své době znamenaly pro aspirující české vědce a vědkyně určitý iniciační rituál, po kterém teprve byli symbolicky přijati do vědecké komunity.

Závěrem tohoto úvodu už jen zbývá, slovy jednoho z předních českých autorů úvodníků, popřát čtenářům inspirativní čtení. Jakkoli to zní jako ustálené klišé, domníváme se, že debata nad tím, v jakém jazyce výzkum o mezinárodních vztazích tvořit a komunikovat, kdo má být hlavním příjemcem tohoto výzkumu a jak zajistit, aby měl skutečně kýžený dopad, je nejen inspirativní, ale i potřebná.

Za redakci Jan Daniel, editor fóra